

Dr. Sulyok Tamás
az Alkotmánybíróság elnöke részére

Amicus curiae a IV/03900/2021. sz. ügyben

Tisztelt Elnök Úr!

A Menedék - Migránsokat Segítő Egyesület és a Társaság a Szabadságjogokért (TASZ) közös amicus curiae beadvánnyal fordul a Tisztelt Alkotmánybírósághoz a Kúria Pfv.IV.20.791/2020/6. számú ítélete elleni alkotmányjogi panasz alapján indult, IV/03900/2021. számon iktatott ügyben.

A Menedék - Migránsokat Segítő Egyesület a Tisztelt Alkotmánybíróság előtt fekvő ügy érintettje, felperese volt a rendesbírósági eljárásban.

A TASZ pedig jogvédő szervezetként az alapvető jogok érvényesítéséért folytatja tevékenységét. A TASZ a szólásszabadság és a véleménynyilvánítás szabadsága területén releváns szakmai tudással bíró társadalmi szervezet, jogsegély-szolgálatát ellátta a Menedék Migránsokat Segítő Egyesület jogi képviselőjét a rendesbírósági eljárás minden fókán.

A két szervezet jelen beadvánnyal az Alkotmánybíróság Ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) Tü. határozat 36. § (10) bekezdése szerinti lehetőséggel élve jogi álláspontját kívánja kifejezésre juttatni

Kérjük a Tisztelt Alkotmánybíróságot, hogy a fent megjelölt ügy elbírálásakor az alább kifejtett érveket is figyelembe véve hozza meg döntését.

Kérjük a Tisztelt Elnök Urat, hogy beadványunkat juttassa el az Alkotmánybíróságnak az ügyben eljáró tagjaihoz, továbbá tegye azt mindenki számára elérhetővé az ügy elektronikus adatlapján.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

A IV/03900/2021. számon iktatott ügyben (a továbbiakban: „panaszügy”) az indítványozó az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerinti eljárásban indítványozta a Kúria Pfv.IV.20.791/2020/6. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítását, valamint az ítélet megsemmisítését, arra hivatkozva, hogy az sérti az indítványozó Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése szerint véleménynyilvánításhoz való jogát. Az indítványozó hivatkozott az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésének sérelmére is. Álláspontunk szerint az indítvány nélküli az alkotmányos jogok kollíziójának körütekintő bemutatását.

I. Az Abtv. 29. § szerinti feltétel

Egyetértünk azzal, hogy a panaszügy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vet fel. Nem értünk azonban egyet az indítványozó érvelésével. Álláspontunk szerint az ügy jelentősége abban áll, hogy lehetőséget nyújt a közszolgálati műsorszolgáltató fokozott tájékoztatási felelősségének az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése alapján történő megítélésére.

II. Az indítványozó speciális alapjogi jogalanyiséga

Az indítványozó nem tesz eleget az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontjában foglalt feltétel igazolásának, mivel nem fejt ki az indítványában, hogy nem természetes személyként miért

és mennyiben illetik meg az Alaptörvény alapjogi katalógusában felsorolt jogok, különös tekintettel az ügyben hivatkozott IX. cikk (1) bekezdésére. Az Alaptörvény I. cikk (4) bekezdése alapján lehet alapjogi jogosultsága a nem természetes személynek is a véleménynyilvánításra, de ennek különös feltételeire az indítványozó még csak nem is utal.

Nem utal továbbá arra a különös körülményre sem az indítványozó, amellyel a jelen beadvány IV. pontja foglalkozik részletesen. Nevezetesen arra, hogy az állam által irányított, felügyelt és finanszírozott jogalanyként az államhoz szorosan kötődik, így pedig legalábbis kérdéses, hogy alanya-e egyáltalán a megjelölt alapjogoknak, vagy éppen ellenkezőleg: alapjogi kötelezettként elsődleges funkciója az államon kívüli jogalanyok alapjogainak biztosítása. Az indítványozó ezeket a kérdéseket elmulasztja tisztázni panaszában.

III. A Kúria döntésének alkotmányossága

Álláspontunk szerint a Kúra az Alaptörvény és a Tisztelt Alkotmánybíróság 3357/2019. (XII. 16.) AB határozatával (indokolás [28]), a 7/2014. (III.7) AB határozatával (indokolás [50]) összhangban ítélte meg az ügyet. A Kúria döntése szerint

*a IV. rendű alperes [az indítványozó] sajtószerző, amelynek az Alaptörvény IX. cikkének (2) bekezdése és az Smtv. 10. §-a alapján joga és egyben kötelezettsége is a közvélemény közügyekről való tájékoztatása. A Kúria egyetértett a másodfokú bíróságnak azzal a megállapításával, hogy más elbírálás alá esik az I-II-III. rendű alperes tevékenysége, mivel nem sajtószerzők, velük szemben ugyanis az Smtv. 10. § -ában meghatározott hiteles tájékoztatási kötelezettség nem áll fenn. Helytállóan emelte ki a másodfokú bíróság, hogy az Alkotmánybíróság mércéje szerint a közügyeket érintő, ámde hamisnak bizonyult tényállításokat abban az esetben oltalmazza a véleményszabadság, ha a tényt állító, híresztelő személy jóhiszemű volt. Arra ugyan helytállóan hivatkozott a IV. rendű alperes, hogy a sérelmezett közléseket hűen, azok forrását megjelölve közvetítette a közvélemény felé, azonban az Abh. rendelkező részének az I. pontja szerint ez nem elegendő. **A médiatartalom-szolgáltató tevékenységét akkor nem lehet a személyiségi jogsértés polgári jogi szankcióit megalapozó híresztelésként értékelni, ha a jóhírnevet esetleg sértő tényállításokkal érintett személy cáfolatának is helyet biztosít (vagy a válaszadás lehetőségét felkínálja).***

Az indítványozó nem fejti ki az indítványában részletesen azt a tény, hogy a panaszügyben érintett tényközlés valótlanosságát az ügyben eljáró bíróságok megállapították, csak annak szankcionálhatóságát nem tartották megalapozottnak a tény állításával összefüggésben. A Kúriai ítélet lényege (*ratio decidendi*), hogy

a IV. rendű alperes [az indítványozó] elkerülhette volna a felperest sértő valótlan tényállítás híresztelését, mivel nem élő sajtótájékoztatóról tudósított. Ezért módjában állt, hogy a felvételt megvágja, átszerkessze, továbbá lehetősége volt arra is, hogy a felperes vagy a nyilatkozó személy számára teret adjon a cáfolatra. Ezt az Abh.-ban [34/2017. (XII. 11.) AB határozat] írt szempontrendszer miatt az Smtv. 4. § (3) bekezdése és 10. §-a alapján, azaz az érintettek személyiségi jogának védelme, továbbá a hiteles és pontos tájékoztatás biztosítása érdekében is meg kellett volna tennie. A felvétel közzététele előtt ellenőriznie kellett volna, hogy az

tartalmaz-e olyan nyilatkozatot, amely alkalmas lehet más személy személyiségi jogainak megsértésére, ennek keretében pedig észlelnie kellett volna, hogy a műsorban nyilatkozó személy olyan tényt állított, amely valótlanúsága esetén sérti a felperes jóhírnevét.

Az indítványozó az indítványában megjelöli a 3/2015. (II.2.) AB határozatot és arra hivatkozik, hogy a Kúria a panaszügy elbírálásakor nem volt tekintettel az ügy alapjogi szempontjaira. Álláspontunk szerint -- a fenti idézetből is kitűnően -- a Kúria ítélete tekintettel van mind az Alaptörvény IX. cikkére, mind pedig a Tisztelt Alkotmánybíróság korábbi határozataira. A Kúria döntésének alkotmányos felülvizsgálatára tehát a panaszügyben nincsen mód, hiszen a Kúria megfontolta releváns alaptörvényi szempontokat és azok alapján jutott arra a következtetésre, hogy az ügyben érintett felperes jóhírnevének alkotmányos védelme korlátokat szab az indítványozó parttalan, valótlan tényeken alapuló véleménynyilvánításának még az esetben is, ha az indítványozó sajtószerv.

Ekként pedig az indítványozó valójában a Kúria döntésének felülmérlegelését kéri. Ezzel kapcsolatban pedig az Alkotmánybíróság már több alkalommal kifejtette a következőket

[...] az alkotmányjogi panasz nem tekinthető a bírósági szervezeten belül jogorvoslattal (már) nem támadható bírói határozatok által okozott valamennyi jogsérelem orvoslása eszközének, azaz ez a jogvédelem nem jelenti a rendes bíróságok jogalkalmazási gyakorlatának általános felülvizsgálatát, aminek következtében az Alkotmánybíróság burkoltan negyedfokú bírósággá válna. A jogszabályokat a bíróságok értelmezik, az Alkotmánybíróság csak az értelmezési tartomány alkotmányos kereteit jelölheti ki, ami nem adhat alapot számára minden olyan esetben történő beavatkozásra, amikor vélt vagy esetleg valós jogszabálysértő jogalkalmazásra került sor {3198/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [22]}. Ebből következően a bírói döntés alaptörvényellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírálati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon {3028/2014. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [12]}. A tényállás megállapítása, a bizonyítékok értékelése, és mérlegelése az eljárási jogi szabályokban a jogalkalmazó számára fenntartott feladat {3012/2016. (I. 25.) AB végzés, Indokolás [20]}.

IV. A közszolgálati műsorszolgáltató alkotmányos felelőssége

A Kúria ítélete bármilyen sajtószervre nézve alaptörvény-konform, de álláspontunk szerint a Tisztelt Alkotmánybíróságnak módjában áll, hogy a panaszügyben meghozandó döntésének indokolásában utaljon arra, hogy az indítványozó közszolgálati műsorszolgáltatónak a nem állami tulajdonú és nem közszolgálati célú sajtószervekhez képest fokozott a felelőssége az objektív tájékoztatásban és arra, hogy ez a fokozott felelősség a személyiségi jogok védelmével kapcsolatban is lecsapódik.

Az indítványozó nem fejt ki részletesen, hogy indítványozói minőségében, [REDACTED] a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 84. § szerint Magyarország közszolgálati műsorszolgáltatója. Az indítványozó által felhozott érvek úgy tűnhetnek, mintha azt az államtól független sajtószerv adná elő.

A sajtószabadság egyik legfontosabb alkotmányos célja, hogy a sajtót alkotó és a közhatalomtól független intézmények kontroll alatt tudják tartani a közhatalmat. A Tisztelet Alkotmánybíróság szerint

[a] sajtó a szólásszabadság intézménye. Így a sajtószabadság, amennyiben a szólás, a közlés, a vélemény szabad kinyilvánítását szolgálja, úgy védelme szintén kettős meghatározottságú: a szubjektív alanyi jogi jelleg mellett a közösség oldaláról a demokratikus közvélemény megeremtését és fenntartását szolgálja (Abh.1. ABH 1992, 227, 229.). A sajtószabadság értéket képvisel, amelynek védelme a többi alapjog értékeivel együtt, az egész alkotmányos rend védelmébe és fenntartásába ágyazva valósul meg. Az Alkotmánybíróság – a média strukturális elemeinek megkülönböztetése nélkül, árnyalva a sajtószabadság tartalmát – úgy foglalt állást, hogy az egyszerre eszköze a szabad véleménynyilvánításnak, a tájékoztatásnak, valamint a tájékozódásnak. A sajtószabadság egyéni alapjogként abban az értelemben eszköz, hogy felerősíti az egyéni véleménynyilvánítás hatását, és támogatja a demokratikus közvélemény közérdekű ügyekről való tájékoztatását, a közérdekű ügyekkel kapcsolatos véleményformálást. A sajtószabadság jogának gyakorlása révén az alapjog jogosultja aktív alakítója a demokratikus közvéleménynek. A sajtó ezen minőségében ellenőrzi a közélet szereplőinek, intézményeinek tevékenységét, a döntéshozatal folyamatát, tájékoztatja arról a politikai közösséget, a demokratikus nyilvánosságot (a „házőrző kutya” szerepe). A sajtószabadság, a szabad sajtó intézménye nemzetközi egyezményekben, dokumentumokban is rögzített védelmének – és felelősségének – alapvető indoka tehát az egyéni véleményalkotáshoz elengedhetetlen közlések, a közérdekű információk teljességének nyilvánosságra kerülése, a „hivatalos helyes állásponton” alapuló monopolisztikus „közvélekedés” kialakulásának elkerülése. Az államnak a sajtó mint intézmény tevékenységétől való távolságtartása – az Abh.1. szóhasználatával (ABH 1992, 227, 229.) élve – elvileg garancia a sajtószabadság érvényesülésére [28/2014. (IX. 29.) AB határozat, ABH 2014/813].

Az állami szerveket kizárólag alapjogi kötelezettnak (és nem alapjogi jogosultnak) tekintő alkotmányjogi álláspont szerint a sajtót azokban az esetekben illeti meg a szólásszabadság védelme, ha az alapjogokat biztosítani hivatott állammal szemben az egyéni, individuális véleményeket közvetíti. E szerint a megközelítés szerint, abban a speciális esetben, amikor a közszolgálati műsorszolgáltató közléseiről van szó, nem jöhet szóba az egyéni vélemények védelme, hiszen a közszolgálati műsorszolgáltató felett irányítási és tulajdonosi jogokkal rendelkező államnak nincsen, nem lehet véleménye. Ezzel párhuzamosan pedig -- éppen az Alaptörvény IX. cikkének (2) bekezdéséből fakadóan -- a nem állami sajtószervekhez képest, a közjó közvetlen szolgálata érdekében, magasabb fokú állami, jogalkotói tartalomszabályozásnak kell megfelelnie. Tekintettel erre az álláspontra, mindenképpen külön igazolást igényelt volna az indítványozótól, hogy miért és mennyiben jogosultja állami szervként a hivatkozott alapjognak.

A közszolgálati műsorszolgáltatóra nézve a sajtószabadság másik oldala, az Alaptörvény IX. cikkének (2) bekezdésében rögzített kötelezettség jelent alkotmányos kötelezettséget. A közszolgálati műsorszolgáltatónak az állam részeként alkotmányos kötelezettsége a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás. Ennek az Alaptörvényben rögzített kötelezettségnek a részletszabályait bontja ki a sajtószabadságról

és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvénynek (Smtv.) az ügyben is hivatkozott 4. §, 10. § és 13. §-a amelyeket az ügyben hozott ítéletében a Kúria is az alkotmányos kötelezettség körében értékelt. Ebben a körben szükséges értékelni a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvényben (Mttv.) foglalt alkotmányos kötelezettségeket is.

Hivatkozni kívánunk a Tisztelt Alkotmánybíróság 22/2021. (VII. 13.) AB határozatára, aminek [45] bekezdésében a Tisztelt Alkotmánybíróság kifejti, hogy abban az ügyben nem volt értékelhető a közszolgálati műsorszolgáltató ekkénti minősége, mivel

[...] bár az indítványozó a műsorszolgáltató ezen jellegére is utalt – sem az NMHH határozata, sem a törvényszék ítélete, sem pedig a közvetlenül támadott kúriai döntés nem foglalkozott az érintett médiaszolgáltató közszolgálati jellegével, az ügyben alkalmazott Mttv. 12. § (3) bekezdése és az Smtv. 13. §-a pedig nem csak a közszolgálati médiára vonatkozik. Ezért az Alkotmánybíróságnak sem a közszolgálati média kiegyensúlyozott tájékoztatásának kérdéséről kellett állást foglalni, hanem csak arról, hogy a Kúria az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdésével összhangban ítélte-e meg az ügyben érintett műsor kiegyensúlyozottságát, és általában a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményét.”

Ezzel szemben a jelen panaszügyben, a Kúria ítéletéből is kitűnően ([20] bekezdés) a bíróságok is értékelték a sajtószerv közszolgálati műsorszolgáltató jellegét.

Ekként pedig megállapítható, hogy az ügyben alkotmányos jelentőséggel bír, hogy ilyen minőségében az indítványozóra, az állam által működtetett közszolgálati műsorszolgáltatóra vonatkoznak-e közvetlen (alkotmányos) kötelezettségeként Smtv. 4. §, 10. § és 13. §-ai, illetve az Mttv. szabályai.

Az elsőfokon eljáró Fővárosi Törvényszék előtt is hivatkozott Közszolgálati Kódex (továbbiakban: Kódex)¹ további olyan szabályokat tartalmaz, amely az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdéséből az állami közszolgálati műsorszolgáltatóra vonatkozó speciális követelményeket határoz meg.

A Kódex a közszolgálati médiaszolgáltatásra vonatkozó alapvető elveket és a Mttv. meghatározott közszolgálati célok pontosítását tartalmazza. A dokumentum alapvető rendeltetése, hogy a közszolgálati médiaszolgáltató számára iránymutatást adjon a törvény keretei között a közszolgálati médiaszolgáltatás megfelelő működési elveire vonatkozóan (Közszolgálati Kódex, 3. oldal (1) bekezdés).

A Kódex tehát az Mttv.-n keresztül az Alaptörvény IX. cikk (2) bekezdése absztrakt, elvi szintű rendelkezéseinek értelmezésével, előírásainak konkretizálásával nem pusztán erkölcsi, hanem a jog normativitásával bíró kötelezettségeket fogalmaz meg, jogi állásfoglalást közvetít. A Kódexnek az ügyben leginkább releváns pontjai a következők.

Közszolgálati médiaszolgáltatás céljai (b. pont): *kiegyensúlyozott, pontos, alapos, tárgyilagos, sokoldalú, időszerű, megbízható és felelős hírszolgáltatás, valamint tájékoztatás.*

¹ http://nmhh.hu/dokumentum/169246/kozszolgالاتi_kodex_2016_január_1_tol.pdf

Közszolgálati médiaszolgáltatás alapelvei (B. pont): „A közszolgálati médiaszolgáltató által szolgáltatott műsorszámokban a pártok, politikai mozgalmak, társadalmi szervezetek, illetve képviselők szerepeltetése, álláspontjaik kiegyensúlyozott ismertetése az állampolgárok sokoldalú tájékoztatása érdekében kötelező. Ennek megfelelően a közszolgálati médiaszolgáltatások törekszenek arra, hogy az eltérő álláspontokat úgy jelenítsék meg, hogy a hallgatóknak és a nézőknek lehetőségük legyen a különböző vélemények összehasonlítására.”

Mindezek fényében tehát az alkotmányos kérdés megítélésakor mérlegre kell tenni, hogy a közszolgálati műsorszolgáltatónak mennyiben van többletfelelőssége más sajtószervhez képest a demokratikus közvélemény szabad tájékoztatásában.

Az Alaptörvény 28. cikke szerinti közjónak megfelelő és erkölcsös cél szolgálata körében szükséges tekintetbe venni azt is, hogy az ügy felperese egy közhasznú társadalmi szervezet (egyesület), aminek működése a polgárok belé vetett bizalmán alapszik. A panaszügyben a közszolgálati műsorszolgáltató a róla híresztelt valótlan tényeket polgárok százezreihez, millióihoz tudta eljuttatni, míg a felperes egyesület a valótlan tények cáfolatát legfeljebb pár ezer ember számára tudta elérhetővé tenni a honlapján (<https://menedek.hu/hirek/kozlemeny>). Ennek súlyos aránytalanságára a felperes hivatkozott a panaszügy rendes bírósági szakaszában, de azt a bíróságok nem értékelték. A közszolgálati műsorszolgáltató fokozott alkotmányos felelősségének körében szükséges azt is megvizsgálni, hogy szolgálja-e az erkölcsös közjót, ha az jogi, alkotmányos felelősség nélkül terjeszthet valótlanságot az Alaptörvény VIII. cikk (2) alapján létrejött társadalmi szervezetről.

Álláspontunk szerint tehát a Kúria döntésének vizsgálata csak annyiban lehet szükséges, hogy az Alkotmánybíróság megállapítsa a közszolgálati műsorszolgáltatót az államtól és közhatalomtól független sajtószervekhez képest terhelő addicionális felelősséget az objektív tájékoztatásban.

Kérjük, a beadványunkat szíveskedjék az Alkotmánybíróság honlapján a panaszügyhöz kapcsolódóan közzétenni.

Budapest, 2021. december 17.

Kovács András igazgató,
Menedék - Migránsokat Segítő Egyesület

Szabó Máté szakmai igazgató,
Társaság a Szabadságjogokért